

Враховуючи те, що інноваційно-інвестиційній моделі розвитку вітчизняної економіки альтернативи немає, на державному і регіональному рівнях слід активно формувати сприятливі умови для функціонування бізнесу і стимулювання його до інноваційної діяльності.

Створення нових інституціональних структур в контексті локалізації економічного простору є перспективним напрямком підвищення інноваційної активності та модернізації економіки.

Список використаних джерел

1. Бутко М.П. Архітектура конкурентоспроможності регіонів України в контексті євроінтеграції : монографія. – К. : АМУ, 2016. – 452 с.
2. Бутко М.П. Біфуркаційний стан ядра державотворення України в умовах реалізації євроінтеграційного курсу / М.П. Бутко // Економіка України. – 2017. – №10. – С. 49-64.
3. Бутко М.П., Попело О.В. Механізми активізації інноваційної діяльності у підприємницькому середовищі регіону / М.П. Бутко // Наука молода. – 2013. – №20. – С. 115-123.
4. Про інноваційні діяльність : Закон України від 04.07.2002 №40-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №36. – С.266.
5. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 №40-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №36. – С.266.
6. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 №37515-VI. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – №19-20. – С.166.

Тетяна ЖЕЛЮК

Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль

Олександр БРЕЧКО

Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль

СТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Перехід до постіндустріальної моделі розвитку в глобальному просторі характеризується посиленням впливу науково-технічного прогресу, підвищенням ролі креативного потенціалу, розвитком галузей, які засновані на прогресивних технологіях, значним ростом підприємницьких структур, появою нових вимог до ведення бізнесу, таких як гнучкість, динамічність, адаптивність до вимог зовнішнього середовища, соціальна відповідальність менеджменту і бізнесу. Більше того, сучасна система управління повинна враховувати низку проблем: нераціонального використання ресурсів, зміни

клімату, нераціонального використання природних ресурсів, руйнування зовнішнього середовища, екосистем, втрати біологічного різноманіття і генетичних ресурсів. Всі ці чинники та тенденції повинні бути враховані в організації бізнесу та здійсненні управління ним. Більше того, вихід іноземних компаній на вітчизняні ринки примушує українські підприємства перейти на сучасні методи управління.

Багаторічні напрацювання світової економічної думки, досвід окремих країн в сфері управління дозволило сформувати три моделі менеджменту: європейську, американську та японську.

Японська модель менеджменту сформувалася під впливом як освоєння успішного закордонного досвіду в сфері управління, так і збереження кращих національних традицій, в тому числі працьовитості, життєвого досвіду, стриманості, дипломатичності, сприйнятливого ставлення до нового, ощадливості, духовного розвитку особистості.

Американська модель менеджменту дещо втрачає лідируюче положення в світі, однак для неї характерними є лідерство, одноосібний стиль управління, дисципліна, прагнення добиватися швидкого та великого успіху, підтримка підприємницької ініціативи.

Для європейської системи менеджменту іманентними ознаками є висока дисциплінованість, кваліфікація, надійність в ділових стосунках, чітке дотримання ділового етикету, володіння іноземними мовами. Кращим прикладом європейської моделі менеджменту є шведська модель. Основним імперативом шведської моделі управління є безперервний розвиток кадрів, їх професійних вмінь, статусна та фінансова мотивація працівників. Науковим базисом для застосування шведської моделі менеджменту стала теза, сформульована ще у 60-ті роки ХХ ст. прем'єр-міністром країни П. Ерландером: «Людина повинна мати змогу застосовувати свої здібності для реалізації особистих цілей, відмінних від боротьби за існування. Спільність прагнень, повага до ближнього, почуття причетності до загальних цілей та завдань, вплив на життя суспільства так само важливі для людського існування, як зростання матеріального благополуччя».

Національна модель менеджменту не сприймає цінностей, правил і етичних норм, чинних у цивілізованому світі, разом із тим зберігаючи та використовуючи національні моральні надбання, отримані через релігію, історичну культуру. Вітчизняній системі бракує сучасних підходів та методів управління, відчувається суттєвий брак високопрофесійних, а водночас патріотично налаштованих кадрів і, в першу чергу, керівних. Нові умови господарювання вимагають нових підходів до управління. Звідси на передній край виходить необхідність рішуче ламати стереотипи мислення, які склалися протягом тривалого часу.

За часи незалежності Україна пройшла вже три стадії. Перша – після

розвалу Радянського Союзу, коли Україна отримала найбільший потенціал, можливості та ресурси. Друга – динамічного розвитку, однак нам так і не вдалося досягнути показників 1990 року. І сучасна стадія – економічної, політичної кризи, знекровлення війною, стрімкого розвитку олігархічної економіки.

За цей період вітчизняна система менеджменту отримала:

- вибіркочу систему державної підтримки для великого бізнесу (тепличні умови для вітчизняного автопрому, модель розрахунку ціни вугілля «Роттердам+», дотації найкрупнішим агрохолдингам, тендерна форма підтримки ведення бізнесу під одного учасника і т.д.);

- стрімкий розвиток олігархічної власності, яка контролює політичний та інформаційний ресурс і працює за принципом приватизації прибутків і націоналізації збитків (олігархи практично за безцінь отримали соціалістичну державну власність, яку розвивати, модернізувати не бажають, бо живуть у постійному очікуванні того, що рано чи пізно прийдеться відповідати перед суспільством і ділитися незаконно отриманими статками, тому отриманий капітал неконтрольовано і без наказано вивозиться за кордон, а вітчизняний бізнес ведеться за принципом «временщика»). Олігархи завжди і скрізь були, і в США, і в Європі. Рокфеллер у кінці XIX століття володів майже всіма нафтовими свердловинами Америки. Але вже на початку XX ст. там були прийняті антитрестовські закони, які зобов'язали Рокфеллера продати 90 % всіх свердловин. Рокфеллер лишився багатим, але він не захоплював ринки, не був монополістом, не диктував ціну, не впливав на уряд. Або Вудро Вілсон (Томас Вудро Вілсон, (1856-1924), 28-й Президент США (1913–1921), відомий також як історик і політолог. Лауреат Нобелівської премії миру 1919, присудженої за миротворчі зусилля), його президентську кампанію фінансували банкіри, Ротшильд і Барух, а він у відплату за це надав їм право друкування загальнонаціональної грошової одиниці і зробив їх власниками Федеральної резервної системи. Після цього в Америці зрозуміли – не можна не контролювати фінансування кандидатів у президенти);

- неконтрольоване падіння вітчизняної валюти, відсутності гарантій макроекономічної стабільності, відсутність необхідних інституційних умов, щоб приватизовані підприємства швидко реконструювалися і модернізувалися, щоб шукали нові ринки, запроваджували нові технології, щоб акумулювали гроші і виходили на ринки з новітньою продукцією;

- витіснення національних бізнесменів зі світових ринків, в тому числі і сировинних. Цілком очевидно є потреба створення нових ринків, як в середині країни, так і закордоном. А їх можуть створювати лише ті підприємці, які використовують систему сучасного менеджменту, що базується на конкурентних технологіях управління та ведення бізнесу,

моніторингу ринків, фінансів, підтримки профільної освіти (70% науково-дослідного потенціалу інженерів, конструкторів України втрачено [1]). Дональд Трамп – у нашому контексті – закінчив будівельно-архітектурний університет, його батько був будівельником, зробив свій бізнес у будівельній сфері. Ів Сен-Лоран займався виключно модельним бізнесом, він не займався металом чи кораблями. Так само Андре Сітроєн, який навчався у найпрестижнішій Політехнічній школі у Парижі і за фахом був інженером. Вони були ефективними менеджерами, підприємцями, перемагали на ринках завдяки своїй якійсній продукції, активному впровадженню інновацій, як у веденні бізнесу, так і у самій системі менеджменту;

– мілітаризацію бізнесу. Близько 60 млрд. гривень щорічно з державного бюджету направляється не на розвиток реального сектору, а на державне замовлення у військовому комплексі. Це по суті витіснені з ринку державні інвестиції, відкладене в часі споживання, неочікуване багатство для тих, хто виграв тендери для військового виробництва. А під час війни, навіть неоголошеної, економіка не може розвиватися продуктивно.

Виходячи з вище сказаного, варто наголосити, що вітчизняна система менеджменту потребує максимальної підтримки з боку держави в частині створення сприятливого інституційного середовища для розвитку підприємництва, скасування необґрунтованих преференцій для ведення великого бізнесу. Необхідно створити такі умови, за яких будуть домінувати конкурентні правила гри на ринку і олігархи перетворяться на звичайних крупних бізнесменів. Механізми тут можна застосувати найрізноманітніші – від оголошення амністії капіталів (зі сплатою, наприклад, 60%-80% цих сум в спеціальний державний інвестиційний фонд) до одномоментної сплати «податку на багатство» (певний відсоток від вартості активів). Показовим в цьому контексті є досвід Польщі, яка усунула будь-які привілеї для великих компаній ще за правління Л. Бальцеровича, Великобританії, парламент якої у 1997 році встановив новий податок під назвою Windfall Tax – «на порив вітру». Власників компаній, які були куплені під час приватизації 1980 року за низькими цінами зобов'язали разово сплатити 23% з різниці між вартістю приватизованого майна станом на 1997 рік і його продажною ціною в 1980-му. Символічно: британських «олігархів» змусили поділитись із суспільством багатством, яке їм «надуло вітром». Далі ці гроші необхідно потратити та масштабні проекти розвитку, у технологічний прорив для цілої країни.

Ухвалені нещодавно зміни до законодавства дозволять уряду України відновити контроль над акціонерним товариством «Укрнафта», де державі належить контрольний пакет акцій. Очікується, що першим практичним наслідком цього стане перерахування до держбюджету майже двох мільярдів гривень дивідендів, виплату яких з жовтня минулого року блокує

бізнесмен Ігор Коломойський, під контролем якого багато років перебував менеджмент компанії. На засіданні Спеціальної контрольної комісії Верховної Ради з питань приватизації на початку березня Коломойський відкрито заявив, що не платитиме дивіденди. Таку позицію бізнесмен аргументував наявними майновими претензіями до "Нафтогазу України", який, як заявляє Коломойський, не розрахувався з ним за значні обсяги газу. Серед олігархів, які втратили преференції влади, став Дмитро Фірташ, який позбавлений контролю над титановими родовищами у Житомирській області, які, на переконання уряду, він орендував за значно заниженою ставкою. Крім того, бізнесмен після зміни влади в Україні втратив можливість закуповувати для своїх хімічних підприємств газ в обхід "Нафтогазу України". Одним з наступних кроків влади на приборкання олігархів має стати коригування їхнього монопольного становища у багатьох галузях. ДТЕК Ахметова сконцентрував у своїх руках понад дві третини теплогенерації в Україні. При цьому стан електроенергетики жалюгідний – вона вже більш ніж на 80% зношена [2]. Антимонопольний комітет практично не виконує своїх функцій. Найперша схема – це використання «податкових ям»: між виробником і кінцевим споживачем є штучний посередник, в якому зникає ПДВ і податок не сплачується. Або якщо взяти експорт: нерідко товар експортується пов'язаними структурами за заниженими цінами і таким чином компанії в Україні не показують свої прибутки. Вони їх виводять в офшорні зони, де невисоке оподаткування і переховують їх там.

Для того, щоб вітчизняна система менеджменту була конкурентною, вона повинна бути інноваційною, орієнтуватися на п'ятий та шостий технологічні уклади, в своїй основі мати людиноцентричний підхід, соціальну відповідальність, концепцію інклюзивного зростання, орієнтуватися на професіонала-менеджера, який працюватиме за принципами сучасного кадрового та стратегічного менеджменту, фіскальної та інноваційної культури.

Список використаних джерел

1. Костанчук Тарас Україна проти олігархів / Т.Костанчук // Цензор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://censor.net.ua/blogs/1106946/ukrana_proti_lgarhv_harakr_ninshno_vladi_mi_tochno_ne_dochekam_os.
2. Лановий В. Країною керують олігархи / В.Лановий // Антикор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://antikor.com.ua/articles/30374-v.lanovijkrajinoju_kerujutj_oligarhi_jaki_hochutj_zahopiti_te_shcho_vid_poperednjoj_zgraji.
3. Лесеченко Микола. Українська модель менеджменту / М.Лесеченко // Портал світоглядних новин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ar25.org/article/ukrayinska-model-menedzhmentu.html>